

Høje træpriser kan hjælpe tørkeramte landmænd

**Gods har droppet skov-
drift på marginale jorde**

**Skovdyrkerne etablerer
sjællandsk natursti**

**Iranske frø skal
afprøves i Danmark**

Kort nyt 2
Tørken kan få langvarige konsekvenser 3

På besøg ved Bidstrup Gods 4
Fortsat høje råtræpriser 9
Skov kan hjælpe tørkeramte landmænd 10

Ringsteds nye oplevelsessti 12

Juletræsdyrker kæmpede imod tørken 16
Tørken har udfordret juletræerne 18
Rejsereportage fra Iran 19
Forsidebilledet:

Træpriserne er meget fornuftige. Tørkeramte landmænd med både planteavl og skov kan dermed have en fornuftig kompensation stående på ejendommen. Læs mere på side 9-11. Foto: Jens Mathiasen.

Svensker planter 21.000 træer på et døgn

Svenske Timo Kloft har på 24 timer plantet 21.039 nye træer. Det svarer til cirka 14 træer i minuttet.

Dermed slog han verdensrekorden. Han gjorde det 26. juni i år med en kameramand ved siden.

- Vi har været velforberedte og fokuserede. Derudover havde vi gode forudsætninger med behagelige temperaturer, en lys nat og minimalt med myg. Vi er utroligt glade for, at Timo slog rekorden, fortæller Timo Klofts hustru, Kathrin ifølge trae.dk.

Den uofficielle verdensrekordholder må dog vente lidt endnu på den officielle titel. Men med videodokumentation af processen forventes det, at man snart vil se Timo Kloft på listen hos Guinness World Records.

Den officielle verdensrekordholder for flest plantede træer på 24 timer er på nuværende tidspunkt canadiske Ken Chaplin. Den 30. juni 2001 plantede han ene mand 15.170 rødfyr-kimplanter, og skrev sig dermed ind i Guinness World Records.

Svenskeren Timo Kloft har plantet 21.039 fyrreplanter på et døgn. Det er ny rekord. Foto: Kaspar Meinke.

Ny aftale sikrer flere sjællandske træboliger

Boligselskabet Sjælland har netop indgået en aftale om 250 nye rækkehuse af træ. De første 44 boliger i Tofteengen nord for Roskilde står klar i december 2019.

Selskabet har allerede 300 boliger på vej bygget i massivt træ. Men de har oplevet en så stor efterspørgsel på rækkehuse, at de har indgået en 4-årig aftale med et team bestående af de to kendte tegnestuer Mangor & Nagel og WE architecture, Holmsgaard Ingeniører og træ-elementproducenten Danhaus i Esbjerg. Det skriver trae.dk.

- Aftalen betyder, at vi kan gå i gang med nye boliger til en fast pris, der ikke bliver trukket op af travlheden i byggeriet, forklarer byggechef Per Bro fra Boligselskabet Sjælland.

Ifølge Per Bro er der over 10.000 på selskabets venteliste, og der er derfor et meget stort behov for flere boliger.

Boligrækkerne bliver lavet i ét og halvandet plan og udformes som rækkehuse med forskudte facader.

Husk de nye jagttider

Pr. 1. juli i år blev den nye bekendtgørelse om jagttider offentliggjort. Dermed er der givet grønt lys for mere jagt på 10 arter gældende fra efteråret 2018. Omvendt er der reducerede jagtmuligheder på fem arter, der er i tilbagegang eller sårbare.

Jægerforbundets formand betragter de nye jagttider som en sejr for jægerne og for fagligheden.

- Jeg er meget tilfreds med resultatet, som viser, at den faglige tilgang til jagttider er den rigtige. Vi har fået øget jagttid på arter, som trives, og vi har fået konverteret regulering til jagt. Specielt er jeg glad for, at vi igen kommer til at kunne jage sølvmåge, og at grågås får jagttid i august. Det er også glædeligt at jagttiden udvides for ringdue, og at vi fremover må skyde krager og husskader før solopgang, siger Claus Lind Christensen i en pressemeddelelse.

Arbejdet med de nye jagttider har været to år undervejs. 69 jagtbare og potentielt jagtbare arter er blevet gennemgået fagligt og politisk. Se de nye tider på Danmarks Jægerforbunds hjemmeside www.jaegerne.dk.

Udgiver: De Danske Skovdyrkerforeninger
Parallelvej 9A, 8680 Ry

www.skovdyrkerne.dk

Ansvarshavende redaktør: Kristian Gernow

Redaktør: Jens Mathiasen

Layout: Landbrugsmedierne

Tryk: PE Offset A/S – ISSN 2445-785X

Dansk Skovforening efterlyser beskrivelser og billeder af tørkeskader i skovene. Billedet viser skader i en seksårig blandingsbevoksning i det midtjyske. (Foto: Michael Gehlert)

Tørkeskader kan blive langvarige

Selvom der er faldet regn, så risikerer skovejere at skulle kæmpe med tørkeskader i årevis, lyder vurderingen fra forsker.

Af Jens Mathiasen

Konsekvenserne af den ekstremt tørre sommer kan blive langvarige. Det vurderer Vivian Kvist Johansen. Hun er seniorforsker ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

- Træerne er mere udsatte for at få skader eller dø i år, end vi nogensinde har registreret før. Men hvor hårdt tørken har ramt, får vi nok tidligst at se til efteråret - og måske først i de kommende år, hvis vi kommer ind i en ny stime af tørre somre, siger hun i en pressemeddelelse.

Hun sammenligner med tidligere varme somre tilbage i 1970'erne.

- Modsat landbrugsafgrøder, så reagerer træerne langsommere. Skadevirkningerne kommer først til udtryk senere. Det kunne man se på de rødgraner, der bukkede under i forbindelse med tørken i 1990-92. Her var der tegn på, at de allerede langt tidligere havde udvist følsomhed overfor manglen på vand i de

varme somre i 1975 og 1976, siger hun.

Jordtype og træart har også betydning.
- Jorden spiller en afgørende rolle. Træer i sandjord vil have sværere ved at finde vand, mens det ser bedre ud for træer, der vokser i lerjord. Derfor vil træer i det vestlige Danmark, hvor jorden er mere sandet, blive hårdest ramt, spår forskeren.

Synlige skader

Fra Skovdyrkerne Vestjylland lyder meldingen, at der er tydelige synlige skader.

- Nogle af de synlige skader er planteafgang i nyplantninger fra foråret 2018. Der er også planteafgang i veletablerede kulturer og yngre bevoksninger. Helt usædvanligt ser vi hele kulturer i 2-3 meters højde og enkelttræer i bevoksninger på 5-8 meter, som er ved at dø, oplyser skovrider Michael Gehlert.

Derudover er der generelt tynde bevoksninger, hvor blad og nålemassen er usædvanlig lav.

Som mindre synlige skader nævner skovrideren en stærkt reduceret tilvækst i stående bevoksninger. Skaden er næsten umulig at opgøre. Men den kan have samme omfang for skovbruget som et mellemstort stormfald, lyder vurderingen.

Michael Gehlert nævner også svækkede rodsystemer.

- Der er ofte proportionalitet i træet

imellem det, vi kan se over jorden og det, der foregår i rødderne. Man kan frygte, at de finrødder, der sørger for vandoptagelsen er svækket i en grad, så vandoptagelsen ikke normaliseres, selv når der igen kommer vand i jorden, siger han.

Efterlyser registreringer af skader

Brancheforeningen Dansk Skovforening er i gang med at skabe et samlet overblik over skaderne i de private skove. Derfor opfordres medlemmer af Skovdyrkerne til at dokumentere tørkeskader i deres skove.

- Vi vil gerne høre fra dig, hvis du har konstateret skader i din skov, der kan relateres til tørken. Det kan være helt eller delvist udgåede kulturer - eller det kan være skader på træerne i skovens øvrige bevoksninger, lyder det fra Hans Maltha Hedegaard fra Dansk Skovforening.

Helt konkret handler det om at indsende en beskrivelse af de konstaterede skader og det skønnede omfang af skaderne, hvis det er muligt.

- Vi vil også meget gerne modtage billeder af de konstaterede skader, oplyser han.

Billeder og observationer kan sendes direkte til Hans Maltha Hedegaard. Det må gerne være korte beskrivelser med træart, alder og så videre. Send det til hmh@skovforeningen.dk.

Godsejer:

Skovdrift på lav jord er ikke umagen værd

Intensivt skovbrug skal drives på gode lokaliteter, mener godsejer Geert de Lichtenberg, Bidstrup Gods. Han har selv droppet nogle af godsets marginale jorde. I sidste ende koster det penge at dyrke dem, lyder begrundelsen.

Tekst og fotos: Jens Mathiasen

Husk nu lige lommeregneren. Det er langt fra alle lokaliteter, der giver plus på bundlinjen.

Sådan lyder det fra godsejer Geert de Lichtenberg, Bidstrup Gods ved Langå, sydvest for Randers.

Han driver knap 700 hektar skov og overvejer nøje, om det overhovedet er umagen værd at tilplante og drive sine marginale jorde. Nogle af jordene er taget ud af drift.

- Jeg skiller mig nok ud på den måde, at jeg har det fint med at uopdyrket jord ligger ubenyttet hen. Vi har egentligt relativt store uproduktive arealer - men det giver god mening, siger Geert de Lichtenberg til Skovdyrkeren.

Stormfald på lave jorde

Som eksempel nævner han nogle engområder, som man i 1960'erne gjorde sig enorme anstrengelser for at grøfte og dræne, så der kunne etableres skov.

- Resultatet har jeg også oplevet - nemlig et stormfald, hvor det hele lå ned. Det var næsten ikke til at bjærge i land. Så efter det stormfald har vi simpelthen ladet det areal ligge. Det har jeg det fint med, siger han.

Han tilføjer, at det samme gælder for nogle engarealer, som hører til landbruget.

- Her skal vi igen vurdere om arealerne overhovedet skal i drift. Det vil kræve, at det hele bliver gendrænet, hvis vi skal gøre

Om Bidstrup Gods

- Ejer er Geert De Lichtenberg. De Lichtenberg-slægten har været på Bidstrup Gods siden 1749.
- Hovedbygningen er fra 1690, og avlsbygningerne er fra midten af 1700-tallet. Men der er dateringer på stedet helt tilbage til 1220.
- Der hører i alt 1000 hektar til godset. Der drives knap 700 hektar skov og knap 300 hektar landbrug.
- Derudover er der aktiviteter som udlejning af jagt, boligudlejning og virksomhedsarrangementer med videre.
- Der sælges egetræ primært til professionelle fra selskabet egetrae.dk.
- Godset ligger ved Langå sydvest for Randers.

os håb om at køre der med maskinerne. Det mener jeg ikke er umagen værd, siger han.

Nøgttern økonomisk vurdering

Selvom nogle skov- og landmandskolleger måske ikke kan holde ud at se uproduktive arealer, så er det helt anderledes for Geert de Lichtenberg.

- Det er en nøgttern vurdering af, hvorvidt der overhovedet er penge i at dyrke de mest marginale jorde intensivt,

siger han.

- Den vurdering er helt oplagt i vores område. Det er typisk østjysk moræne med åer og vandløb og lave områder. Der er områder, som man er bedst tjent med at lade ligge. Det kan både være i skoven eller i de åbne enge, fortsætter godsejeren.

Han forklarer, at det langsigtede regnestykke meget let risikerer at gå i minus på marginale jorde.

- Hen over en lang periode, så risikerer omkostningerne at ødelægge regnestykket. Vi må også huske på, at indtjeningsmarginerne i både landbrug og skovbrug snævres ind i det lange løb. Man skal derfor også være varsom med store investeringer for at sætte noget i drift, som kun vil give et halvskidt afkast. Det er svært nok at få et godt afkast ud af de gode jorde, fastslår han.

Intensivt skovbrug

Omvendt driver godset de bedre lokaliteter vældig intensivt.

- For eksempel anlægger vi jo nye nobilis-bevoksninger, som bliver klippet og passet intensivt. Vi er glade for vores nåletræsbevoksninger, siger han.

Han nævner også godsets frøbevoksning.

- Det er en frøbevoksning i nobilis, som vi også arbejder intensivt med. Der er et ganske fornuftigt afkast på den, siger han.

↑ - Jeg har det fint med at se uopdyrket jord ligge ubenyttet hen. Vi har egentligt relativt store uproduktive arealer, siger godsejer Geert de Lichtenberg, Bidstrup Gods ved Langå.

Få medarbejdere

Geert de Lichtenberg bruger selv en stor del af sin arbejdstid på godsets skovdrift.

- Jeg har jo for vane at stå for det hele selv. Men jeg har også en mand ansat, som primært arbejder i skoven, siger han.

Udover skovmedarbejderen, så er der en mand fast på landbrug. Derudover er der også tilknyttet en deltidskontordame.

- Vi skulle egentligt også have ansat en fast bygningshåndværker til vedligehold af vores bygninger. Det har vi ikke lige for tiden. De er stærkt efterspurgt lige nu, siger han.

Rådgivning af Skovdyrkerne

Det er en fast strategi kun at have få faste medarbejdere.

- I stedet har vi et tæt samarbejde med andre ejendomme og entreprenører. Det er meget systematiseret, og der er mange faste aftaler. Den model betyder, at vi ikke har det samme behov for faste medarbejdere. Når vi har aftalt en opgave med en entreprenør, så står de jo selv for det. Det kan være skovning, plantning eller opgaver i marken, forklarer han.

Skovrider Jakob Svendsen-Tune fra Skovdyrkerforeningen Nord-Øst er en af dem, som godset trækker ind til rådgivning.

- Det er rådgivning og sparring, som jeg bruger Jakob til. Vi diskuterer faglige konkrete problemstillinger og finder

↑ På cirka otte hektar er der udført renafdrift af rødgran. Der har været sprøjtet med Roundup. Derefter er der håndplantet nye lærketræer på arealet. Det tørre forår har været en udfordring. Tørken har forårsaget afgang for en del af de nye træer. Grenknusning og jordbearbejdning forud for plantning er en mere dyrknings sikker fremgangsmåde i meget tørre sæsoner.

↑ Her på arealet er der håndplantet nye nobilis. Der er foretaget grenknusning forud for etableringen. Nogle træer står fint, men flere af de nye træer er ikke kommet godt nok ned i mineraljorden ved plantningen. Rodnettet ligger øverligt i tørvten, og det er ikke optimalt i et tørt år som i år. Tørken har forårsaget, at en del af træerne er afgang.

fornuftige løsninger, siger godsejeren.

Ingen juletræer

Der er ingen juletræer i godsets skovdrift.

- Vi har et juletræsareal på otte hektar, men det er outsourcet. Det er simpelthen fast lejet ud til en fremmed entreprenør. Jeg interesserer mig ikke for at arbejde med juletræer. Så kan jeg få noget ud af de otte hektar på anden vis, så er det fint, siger han.

Han vurderer, at juletræsdyrkingen er for bøvlet.

- Vi har tilbagevendende sen nattefrost her i området, så træerne risikerer at stå med visne spidser i det sene forår. Det har jeg oplevet adskillige gange – og jeg blev helt ærligt træt af at have med juletræer at gøre. Men skoven interesserer mig, siger han.

Publikumsaktiviteter

Udover skov- og landbrug er der andre aktiviteter som udlejning af boliger og jagt.

- Derudover får vi flere og flere publikumsaktiviteter. Det er ekskursioner, og det er virksomhedsarrangementer, kurser, receptioner osv. Når det skal være lidt specielt, så kan vi tilbyde det. Vi kan skrue mange forskellige fleksible tilbud sammen til virksomheder, siger han.

Der hører i alt 1000 hektar til godset. Knap 700 hektar er skov og knap 300 hektar er planteavl.

Gårdanlægget er fra midten af 1700-tallet. Det er tegnet stramt op.

Avlsbygninger hviler på gamle kirkesten

Avlsbygningerne ved Bidstrup Gods står på store granitblokke fra nedbrudte landsbykirker på Djursland. Stenene blev genbrugt, da pesten lagde landsbyer og kirker øde i 1700-tallet.

Tekst og fotos: Jens Mathiasen

Lange rækker af granitblokke står skulder ved skulder og bærer de røde tinstunge teglstensvægge på Bidstrup Gods' avlsbygninger.

Det har de gjort siden bygningerne blev opført i midten af 1700-tallet.

Stenene stammer fra nedbrudte kirker på Djursland.

- Pesten hærgede i 1700-tallet, og dengang blev hele landsbyer affolket og kirkerne blev forladt. Derfor genbrugte man byggematerialer fra kirkerne. Man brugte kirkerne som stenbrud. Det hele var jo alligevel forladt på grund af pesten, siger Geert de Lichtenberg.

- Så når du kigger på fundamentet på de røde bygninger, så ser du stenblokke som tidligere har siddet i kirker på Djursland, fortæller han og sender blikket langs fundamentet på bygningerne.

Nedbrudte kirker på Djursland

Granitblokkene blev i sin tid indkøbt hos Clausholm Slot syd for Randers.

Der blev indkøbt omkring 1800 granitkvadersten, som tidligere har været en del

Fundamentet på de røde længer består af granitblokke, som stammer fra nedbrudte landsbykirker på Djursland.

af kirker på Djursland.

- Antallet kender vi med sikkerhed, for vi har de originale fakturaer fra 1700-tallet liggende, fortæller godsejer Geert de Lichtenberg.

Nogle af stenene er specielle. Der er svaj på nogle af dem. Det tyder på, at de har indgået i buer eller andet.

- Vi har også fundet sten med forskellige udskæringer i. Men man har vendt dem sådan, at det ikke ligner genbrug. Den plane side er synlig fra gården, siger han.

Avlsbygninger

Selve gårdanlægget er konstrueret i midten af 1700-tallet.

- Det er virkelig tegnet stramt op. Designet er skabt i 1750'erne. Det er i den stil, der kaldes jysk barok. Det er en variant af barokken.

På Bidstrup Gods tog man udgangspunkt i bygninger, som var der i forvejen.

- Der var nemlig den store lade dernede for enden. Den ligger parallelt med hovedbygningen. Laden er en meget gammel bygning fra 1590, fortæller han.

- Derudover tog man udgangspunkt i den hvide hovedbygning. Så forbandt man hovedbygningen og laden med to gange to røde sidelænger. Så fik man de tre stramme gårdrum. De røde sidelænger med kirkefundamentet er opført i midten af 1700'tallet, siger godsejeren.

Producerer frø fra kåret bevoksning

Bidstrup Gods producerer frø fra sin egen kårede nobilis-bevoksning.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Ved Bidstrup gods bliver der produceret frø fra en kåret bevoksning på cirka halvanden hektar.

Det har man gjort siden 1986. Gert de Lichtenberg har en langtidskontrakt med et frøfirma, og godset står selv for at plukke koglerne.

- Det er vores afdeling at plukke koglerne og levere til frøkontoret. Det er så deres opgave, at klænge dem og få solgt frøene. Vi deler indtægten ligeligt imellem os. Det er sådan, det foregår, forklarer han.

- Vores opgave er også at passe bevoksningen og sørge for, at den er i god form. Den skal være farbar, og de dårlige træer skal fjernes og så videre, lyder det.

Fornuftig økonomi

Der bliver plukket kogler typisk hvert andet, tredje eller hvert fjerde år. Godsejeren lægger ikke skjul på, at der er et fornuftigt dækningsbidrag på de cirka 1,5 hektar bevoksning.

- Det er en lille solstrålehistorie fra sidste år, hvor det virkelig gik godt. Der faldt alting i hak. Men omvendt har der også været år, hvor vi har plukket kogler og hvor det er gået i nul det hele. Resultatet har været for ringe og omkostningerne har været for store. Så det kan variere meget, siger han.

Godset plukker selv koglerne fra nobilis-bevoksningen. Bevoksningen er anlagt på cirka halvanden hektar.

Vurderingen af potentialet bliver lavet tidligt på sæsonen.

- Der skal være en vis mængde kogler for, at det overhovedet er værd at plukke. Det vurderer vi tidligt på året. Det kræver nemlig insekticid-behandling allerede i juni måned. Behandlingen fjerner hvepselarver, som ellers æder koglerne. Hvis du ikke har bekæmpet dem, så får du simpelthen kun et halvt udbytte, siger han.

Frø siden 1986

Frøforretningen blev startet op kort tid efter, at Geert de Lichtenberg overtog ansvaret for godsets drift.

- Det var i 1986. Sammen med en skovfoged undersøgte jeg hvilke muligheder, vi havde på godset. Frøproduktionen fra nobilis blev en af de muligheder, vi førte ud i livet, fortæller han.

Han har også overvejet at udvide frøproduktionen til andre arter.

- Vi har for eksempel undersøgt, om vi skulle gå ind og lave noget i bøg. Men det stiller altså temmelig store krav. Bunden skal barberes. Du kan ikke satse på en opvækst samtidig. Du skal have store net ud. Det synes jeg førte for vidt – og derfor droppede jeg det igen, siger han.

Om danske nobilis-provenienser

- På Skovdyrkerne.dk kan skovejere se sammenligninger af danske nobilis-provenienser.
- Resultaterne viser, at avlsarbejdet med danske provenienser giver forbedringer. Andelen af træer med blå eller meget blå farve er øget for flere provenienser. Det er F.P. 623 C.E.Flensborg pltg., som scorer højest med ni procent.
- Forbedringer i dækkeevnen er mere tvivlsom og det bemærkes samtidig, at der er tendens til at forbedret dækkeevne modvirker blå farve.
- Med hensyn til skudtypen (procent af træer med særlig opret nålestilling) så scorer F.P. 623 og F.404 igen højt med henholdsvis fire procent og otte procent. Men her scorer F.45(del) Bidstrup Jyll. også højt med syv procent.
- Det største udbytte opnås i F.404 og F.443 Klosterheden Hornet afd. 468b, der begge scorer 10 procent.
- F.404(del) Linå Vesterskov fremstår med den bedste samlede score, når der kigges på farve, skudtype og klipmængde alene. Ulempen ved denne proveniens er, at grenlængden er længere end for de fleste andre provenienser. Det vil sige at den er uegnet på bedre jorde. Her vil F.545(del) Bidstrup Jyll. måske være et bedre bud.
- En samlet tabel over de forskellige provenienser kan ses på skovdyrkernes hjemmeside.

Gods handler med egetræ i eget selskab

Bidstrup Gods har succes med handel med egetræ i eget handelsselskab. En flot hjemmeside rettet imod private er droppet. I stedet har man nu målrettet salget til professionelle håndværkere.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Bidstrup Gods er startet op med at sælge egetræ til renovering af historiske bygninger og kirker.

- Det går rigtig fint. Vi har en god og ret konstant efterspørgsel. Den stabile efterspørgsel skyldes, at vi leverer en betydelig del til restaurering af kirker og statens slotte og ejendomme. Sådan nogle opgaver bliver udført uanset konjunkturerne i samfundet, siger han.

Salg til professionelle

Han forklarer, at kunden typisk er en tømrermester. Det er nemlig håndværkeren, der kommer med materialerne til byggeprojekterne. Materialerne kan så være specificeret fra arkitekt eller bygherre.

- Tit har arkitekten i forvejen undersøgt mulighederne for at få forskellige materialer – og så bliver tømreren præjet om, hvor der findes træ på lager. Efterhånden ved man godt, at vi har et stort lager af egetræ, siger Geert de Lichtenberg.

Han viser et parti af egetræ, som venter på at komme til Vor Frue Kirke i Nyborg.

- I Nyborg valgte de at få deres egetræ lagt på lager hos os i fem år. På den måde får de nøjagtigt det træ, som de har udset sig til deres restaurering, og vi får så en lagerleje af dem, forklarer godsejeren.

Tilrettet forretningsmodel

Forretningen er blevet tilrettet siden opstarten og salget målrettes nu primært til professionelle.

- Da vi startede op fik vi lavet en

Egetræet kommer fra Østeuropa i containere. Træet er vokset og malet i enderne for at undgå revner på grund af hurtig udtørring.

lækker hjemmeside. Det var næsten alt for godt – for folk ringede jo hele tiden og skulle have råd og vejledning. Der blev lavet en masse tilbud, men der kom ikke så mange salg.

- I stedet rettede vi forretningen

imod professionelle. Det var den rigtige beslutning, siger han.

Billigere at importere end at producere

Selskabet er nu et rent handelsselskab. Det kan nemlig ikke svare sig at bruge eget egetræ fra godsets skove.

- Vi kan få godt østeuropæisk egetræ leveret hertil billigere end kostprisen for at fælde og opskære træet fra vores egen skov. Det er tankevækkende, men sådan er prisrelationerne, siger Geert de Lichtenberg.

- Derfor er vi i dag et rent handelsfirma. Vi køber træet i Østeuropa. Det er for eksempel i Ukraine, Polen eller Letland. Vi køber op, lægger på lager og leverer til kunderne.

Selvom træet kommer hjem fra Østeuropa, så skal kunderne ikke frygte lavere kvalitet.

- Kvaliteten er i orden – ellers købte vi det ikke. Det skal være absolut sammenlignelig med det, som danske savværker kan lave.

Han tilføjer, at sorterne er de samme som i Danmark.

- Det skal være de helt rigtige sorter – dem som vi har 100 års erfaring med i Danmark. Så det er altså stilk-eg og vinter-eg. Vi skal virkelig være sikker på, at vi får de rigtige sorter ind. Det er vi ekstremt påpasselige med, lyder det.

Alle dimensioner

Ifølge godsejeren er det alle dimensioner, der kan leveres.

- Men vi har specialiseret os i de store dimensioner, som bruges til kirker og andre historiske bygninger. Men vi har det hele. 32 gange 32 er vores største dimension. Men ellers kan vi levere planker og alle størrelser efter kundernes ønsker, siger han.

Han oplyser, at Bidstrup Gods er det sted i Danmark, hvor det største lager af egetræ findes.

Gode priser på råtræ fortsætter

Skovningsprojekter kan gennemføres med en usædvanlig høj gennemsnitlig kubikmeterpris og dermed et yderst fornuftigt dækningsbidrag.

Af Kristian Løkke, forstfuldmægtig ved Skovdyrkerne Midt

Skovejerne har igennem foråret kunnet opnå de højeste afregningspriser i årtier. Og den gunstige situation ser ud til at fortsætte i efteråret.

Skovdyrkerne forventer stabile priser - måske endda med små opadgående prisjusteringer for visse sortimenter af nåletræ.

Nåletræ til konstruktion

Det er især den høje aktivitet i industrien og byggeriet, som understøtter de attraktive priser. Den danske savværksindustri efterspørger således nåletræ til konstruktionstræ.

Ligeledes er der stor efterspørgsel i den nordeuropæiske træindustri, hvortil der også afsættes træ fra danske skove.

Sidst men ikke mindst eksporteres der fortsat også nåletræ til Asien.

Hertil kan der anvendes et bredere udvalg af træarter, og der kan afsættes stort dimensioneret træ, som danske savværker ikke efterspørger.

Løv eksporteres til Asien

For løvtræ er det primært eksporten til Asien, der er vigtig. Her er forventningen, at priserne forbliver på det nuværende niveau. Eg kan skoves gennem hele sommeren, mens bøg og ask starter i august måned. Skovning af ær starter først fra oktober måned.

Afsætningsmulighederne for energitræ og flis er også gunstige lige nu. Dermed er det muligt at opnå gode afregningspriser

for alle sortimenter fra savværkstræet i den gode ende, til energitræ og flis i den dårlige.

Meget fornuftigt dækningsbidrag

Skovdyrkerne afsætter medlemmernes råtræ gennem et bredt udvalg af afsætningskanaler, hvilket gør det muligt at lave en god aflægning i sortimenter, så den enkelte bevoksning udnyttes optimalt.

Kombinationen af høje priser på alle sortimenter og en god udnyttelse af træet medfører, at man lige nu kan gennemføre skovningsprojekter med en usædvanlig høj gennemsnitlig kubikmeterpris og dermed et yderst fornuftigt dækningsbidrag.

De gode afregningspriser på råtræ ser ud til at fortsætte i efteråret.

Tørkeplagede landmænd kan realisere værdier i skoven

Afsætningsmulighederne for både råtræ og flis er meget gode. Derfor er det oplagt for tørkeramte landmænd at undersøge, om skoven kan kompensere for nedgang i udbytter fra planteavl.

Tekst og fotos: Jens Mathiasen

Tørken risikerer at medføre tab for planteavlere på grund af lavere udbytter. Men ejere af kombinerede skov- og landbrugsejendomme kan måske allerede have en fornuftig kompensation stående på ejendommen.

Priserne på råtræ er nemlig meget fornuftige.

- Vi har gennem de senere år haft pænt stigende priser på råtræ – og har man noget til salg, så er der god betaling til ejeren, siger Henrik Buhl, der er skovrider hos Skovdyrkerne Midt.

- Derfor er det oplagt, at landmænd med både planteavl og skov får kigget på

bevoksninger, hvor der måske er mulighed – eller måske ligefrem behov for skovning. Der kan meget vel stå gemte værdier, siger han.

Konjunkturhugst

Han forklarer, at man i skovbruget taler om konjunkturhugst. Det handler om, at man skover og sælger, når priserne er

Netop nu er der mulighed for at skove og sælge træ til meget fornuftige priser.

gunstige. Til gengæld holder man træet tilbage, når priserne er lave.

- Netop nu har man mulighed for at skove og sælge træ til meget fornuftige priser. Derfor er det oplagt med et tjek af værdierne i skoven, siger han.

- Det handler om at få hugstmodent træ afsted, når priserne er fornuftige, og da især hvis andre indtægtskilder svigter.

Den situation kan nogle tørkeramte planteavlere risikere at stå i nu i denne sæson, siger Henrik Buhl.

Ifølge Henrik Buhl behøver der ikke at være tale om mange hektar.

- Værdierne kan helt konkret gemme sig i bevoksninger, som måske ikke er blevet kigget på i en årrække, siger han og nævner, at der kan være tale om såvel gennemtyndinger af bevoksninger som arealer, der med god fornuft kan renafdrives for efterfølgende at blive replanteret.

Skovdyrkerne er på medlemmernes side

I det nuværende marked er der stor efterspørgsel på træ – og stort set alt kan afsættes.

- Men det er vigtigt, at man som ejer træffer de rigtige beslutninger – ikke kun på kort sigt, men også på langt sigt, siger Henrik Buhl.

Skovrideren opfordrer til, at skovejere sikrer sig, at den udnyttelse, der sker af værdierne i skoven, er den bedst mulige. Det vil for det første sige, at udtynding primært sker med henblik på, at bevoksningen efter udtynding kan give en stor værditilvækst. En hård udtynding kan selvfølgelig give et større udbytte her og nu, men hvis det går ud over de fremtidige udbytteligheder, kan det være en dårlig løsning. Dernæst skal man være opmærksom på aflægningen af det træ, som skoves. Det bedste vil typisk være, at der skoves størst mulig mængde til savværksformål og mindst mulig til flis anvendelse.

- Skovdyrkerne er altid på skovejernes side. Vi hjælper vores medlemmer med at

Skovrider Henrik Buhl opfordrer landmænd med både planteavl og skov til at få kigget på deres bevoksninger. Priserne på træ er gode, og der kan stå gemte værdier.

træffe fagligt korrekte vurderinger. Afdriftsbevoksningerne skal selvfølgelig være hugstmodne. Det er vigtigt, at man ikke afdrifter bevoksninger, som ejeren var bedre tjent med at gemme fem eller ti år mere. Bevoksninger, som tyndes, skal trænge til det, men det er der også mange

bevoksninger, der gør, siger han

Han forklarer, at Skovdyrkerne gerne kommer på besøg og udfører et tjek af potentialet.

- Når vi har været i skoven, så kan ejeren være sikker på, at rådgivningen er skovdyrkningsmæssigt i orden.

Han tilføjer også, at det kan være oplagt for to eller flere naboer at gå sammen om projekter.

- Det er klart, at det bliver mere attraktivt for ejerne, hvis vi kan udføre to eller flere skovningsprojekter i samme operation. Så er der hugstmoden træ også hos naboen, så er det bestemt en god ide at tage kontakt til ham. Der er altid en basisomkostning ved at starte en skovning op, men hvis flere projekter kan puljes bliver basisomkostningen pr. enhed lav, siger skovrideren.

Stabile og svagt stigende priser

Der er ikke udsigt til, at priserne falder på kort sigt.

- Priserne er gode, og der er stabilitet i markedet. For løv forventer vi uændrede priser henover sommeren. For nål forventer vi nogle små stigninger, siger Henrik Buhl.

Han uddyber, at den høje aktivitet i industrien og byggeriet understøtter de attraktive priser.

Ringsteds nye sti skal trække borgerne ud i naturen

Skovdyrkerne har etableret en stor del af Ringsteds nye oplevelsessti. Stien er 25 kilometer lang og bugter sig blandt andet langs bredden af Haraldsted sø.

Tekst og fotos: Jens Mathiasen

Bilerne brager afsted på Roskildevej. Eftermiddagstrafikken er tung, og vejstøjen er heftig.

Men under vejbroen ved Haraldsted Sø er det anderledes. Her er der ro.

En ny "bro under broen" sikrer nemlig, at fodgængere uforstyrret kan krydse Roskildevej. Via broen kommer de videre ad den nye oplevelsessti, der fortsætter langs Haraldsted Sø ved Ringsted.

- Broen under broen er en del af oplevelsesstiens første etape, som blev etableret tilbage i 2014, forklarer skovfoged Rasmus Larsen, som viser det store stiprojekt frem.

- Se, den er udført i godt gedigent tømmer. Det er robinie, siger han og rykker et par gange i de solide gelænderplanker på broen.

Utraditionelt projekt

Ramus Larsen er skovfoged ved Skovdyrkerne Øerne. Han har været ansvarlig for etablering af broen under Roskildevej sammen med en lang strækning af den nye oplevelsessti. Projektet er kommunalt og har været udbudt i flere etaper.

Det er et utraditionelt projekt for Skovdyrkerne, men for skovfoged Rasmus Larsen har det været en spændende udfordring.

- Det har helt sikkert været et godt og lærerigt projekt. Udfordrende til tider, men vi har fundet gode løsninger hver

eneste gang, siger han.

Første etape blev sendt i kommunalt udbud tilbage i 2014. Det udbud vandt Skovdyrkerne, som derefter etablerede første etape af stien.

Sti langs søbred

Fra broen under Roskildevej guider Rasmus Larsen videre ad den nye sti. Efter nogle hundrede meter kommer man til søbredden ved Haraldsted Sø.

Stien er anlagt helt ude langs søbredden. Der er skiftevis strækninger med træbroer og strækninger etableret med stabilgrus og slotsgrus som top lag.

- Vi har været udfordret af undergrunden. Den er blød og sumpet mange steder. På nogle strækninger er der små væld, som afvander til søen. På de sumpede strækninger har vi anlagt træbroer, der er befæstet på robiniepæle. Det ville simpelthen ikke fungere, hvis vi forsøgte at befæste de sumpede strækninger med stabilgrus, forklarer Rasmus Larsen.

Han oplyser, at der i alt er etableret omkring 500 meter gangbroer på de etaper, som Skovdyrkerne har udført.

- Overalt, hvor der er jordkontakt,

Der er indlagt forskellige aktiviteter og seværdigheder i løbet af stien. Ved Haraldsted Sø kan man blandt andet overnatte i shelter.

har vi brugt robinie-tømmer. Dermed er levetiden på den del oppe på 25 år, siger han.

På de mere tørre strækninger er der gravet muldjord af og udlagt stabilgrus.

- Vi har befæstet stien med stabilgrus og slotsgrus som top lag. I første omgang

Broen under broen blev etableret i første etape. Ovenover suser trafikken på Roskildevej afsted, men nedenunder kan fodgængerne krydse vejen i ro og fred.

måtte vi ikke udlægge grus, fordi området er paragraf 3-beskyttet. Det kom der dog en dispensation til undervejs, forklarer skovfogeden.

Pontonbroer flådet på plads

Længere fremme på stien kommer man

til et shelter og en flydende pontonbro. Begge dele har Skovdyrkerne fået op at stå.

- Helt ærligt, så vidste jeg ikke meget om pontonbroer på forhånd. Men jeg allierede mig med dygtige samarbejdspartnere. Det er det vigtigste i sådan en proces,

og vi fandt nogle gode løsninger, siger Rasmus Larsen.

Han husker specielt, at det var bøvlet at få broerne på plads.

- Vi måtte søsætte de flydende broer i den anden ende af søen og så flåde dem hele vejen herved på plads. Det var udfordrende, men det lykkedes, og de er nu på plads, siger han og viser broen frem.

Ideen med bro og shelter er, at publikum nu kan overnatte. De kan lægge til ved broen, og de kan fiske eller grille.

- Alt sammen handler det om at skabe rammer for publikum i skoven. Det er nødvendigt med nogle aktiviteter for at få folk ud i naturen, siger Rasmus Larsen.

Trækker borgere i naturen

Fra Ringsted Kommune har Ståle Ullestad stået i spidsen for projektet. Kommunen vil sikre, at borgerne nemt kan komme ud i naturen.

- Det er kommunens opgave at sikre, at borgerne får en nem adgang til gode naturoplevelser. Det opnår vi med et projekt som Ringsteds oplevelsessti. Det var hovedårsagen til, at vi gik ind og overtog selve udførelsen af projektet tilbage i 2013, siger Ståle Ullestad, der er kommunal projektleder og uddannet arkitekt.

Han er tilfreds med projektet og oplever overvejende gode tilbagemeldinger fra borgere, som gør brug af stien.

- Min oplevelse er, at stien trækker ➔

Der er etableret udsigtssteder med bænke, hvor gæsterne kan nyde udsigten udover Haraldsted Sø.

- ⇒ flere og flere borgere ud i naturen. Det glæder mig. Samtidig vil jeg også sige, at samarbejdet med lodsejerne har været udmærket. Alle har samarbejdet på frivillig basis uden ekspropriation, siger projektlederen.

Kun lidt vedligehold

De sidste etaper af stiprojektet er afsluttet, og det fremtidige vedligehold

Der kommer flere aktiviteter i naturen

Ringsteds oplevelsesrige natursti til 14 millioner kroner er et eksempel på en trend i tiden. Danskerne vil ikke nøjes med natur og skov. I dag skal der også være aktiviteter og underholdning, erfarer skovfoged. Ifølge ekspert handler det om at åbne naturen op for danskerne.

Tekst og fotos: Jens Mathiasen

I dag skal der meget mere til at lokke danskerne ud i naturen end for bare 10-15 år siden. Underholdning og mange aktiviteter er blevet en nødvendig del af nye naturprojekter.

Sådan lyder meldingen fra flere sider.

- Fra mit praktiske arbejde oplever jeg en tydelig tendens. I dag skal der mere til end bare skov og natur. Oplevelsesstien ved Ringsted er et eksempel, hvor der bliver lavet mange forskellige aktiviteter i naturen. Du kan kalde det underholdning, siger Rasmus Larsen, der er skovfoged hos Skovdyrkerne Øerne.

Han oplever, at tendensen er tydelig i de nye naturprojekter.

- Der bliver jo etableret eksempel-

Der kommer flere og flere naturprojekter, hvor der skal skabes aktiviteter og underholdning i naturen. Tendensen går i retning af mere og mere underholdning i naturen, siger Rasmus Larsen, der er skovfoged hos Skovdyrkerne Øerne.

vis mountainbike-ruter og overnatningsmuligheder. Det er alt sammen nødvendigt for at trække folk ud i naturen. Nogle vil kalde det en ærgerlig udvikling, men sådan er det i dag, siger han.

Mere krævende borgere

Ståle Ullestad er arkitekt og har været kommunal projektleder på oplevelsesstien ved Ringsted. Han er på linje med Rasmus Larsen.

- Man kan godt sige, at borgerne bliver mere og mere krævende. I dag skal der være høj kvalitet i naturprojekterne. Der skal være aktiviteter. Borgerne vil oplyses, og de vil opleve. De vil føle, at de oplever noget helt særligt ude i naturen, siger Ståle Ullestad fra Ringsted Kommune.

- Jeg oplever absolut, at tendensen

overgår nu til vej- og parkafdelingen i Ringsted kommune.

Skovfoged Rasmus Larsen forklarer, at det kun bliver nødvendigt med ganske lidt vedligehold.

- I anlægsfasen har vi haft fokus på, at det skal være nemt at vedligeholde. Men der skal bruges nogle timer med en buskrydder. Gruset på stien skal også helst rives og jævnes efter behov. Men alt i alt er det mindre opgaver, som ikke kræver det store maskineri, siger han.

Der har været udbudt fem etaper i stiprojektet. Skovdyrkerne har vundet udbuddet på tre af etaperne.

På mange strækninger er stien etableret med stabilgrus og slotsgrus som toplag. Kanten er sikret med spuns, der er udført i robinie.

Ringsted Oplevelsessti

- Ringsted Oplevelsessti er omkring 25 kilometer lang. Projekt blev startet op af frivillige tilbage i 2009.
- Stien går igennem forskellige landskaber. Langs stien er der knap 100 oplevelser, aktiviteter og seværdigheder.
- Ringsted Oplevelsessti har fået økonomisk støtte fra LAG Ringsted, Nordea-fonden og fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal.
- Den samlede finansiering til stien er på 14,2 millioner kroner. Ringsted Kommune har derudover stillet en driftsgaranti på 300.000 kroner om året over 10 år.
- Skovdyrkerne har etableret tre ud af stiens fem etaper.

Kilde: Ringsted Kommune og www.oplevelsesstien.dk

går i retning af flere og flere aktiviteter og oplevelser i naturprojekterne, fortsætter han.

Åbner naturen op

Ifølge Jens Friis Jensen fra Roskilde Universitet er det en god idé, at man tager danskerne i hånden og hjælper dem ud i naturen.

- De nye generationer har ikke nødvendigvis kompetencerne til selv at begå sig i naturen og få gode oplevelser. Derfor giver det god mening, at nye naturprojekter indeholder flere og flere aktiviteter. På den måde skaber man engagement og læring, og man hjælper med at åbne naturen op for danskerne, siger Jens Friis Jensen, som forsker i turisme og oplevelser ved Roskilde Universitet.

Han nævner, at samme tendens gør sig gældende i museumsverdenen.

- Her ser vi også, at museerne satser stort på at engagere deres gæster i stedet for blot at udstille genstande. Hvis man

Ved Ringsteds oplevelsessti er der etableret en lang række aktiviteter. Der er blandt andet mulighed for overnatning i shelter, og gæsterne kan fiske fra flydende pontonbroer.

vil tiltrække nye generationer af danskere, så er det uden tvivl den rigtige vej at gå, siger Jens Friis Jensen.

Utraditionelle projekter

Skovfoged Rasmus Larsen oplever også at tendensen er tydelig på landsplan. Der kommer flere og flere projekter i udbud, hvor der skal etableres stier, shelters, legepladser og andre aktiviteter i skovene.

Det ser skovfogeden nye muligheder i.

- De projekter er selvfølgelig et nyt område for Skovdyrkerne. Men vi kan sagtens løfte de typer af opgaver. Det handler primært om, at vi gør brug af dygtige samarbejdspartnere, mener han,

Han har selv været ankermand på en række utraditionelle skovdyrkerprojekter.

- Her hos Skovdyrkerne Øerne har vi eksempelvis etableret shelters, en sansesti. Vi er lige nu i gang med en ridebane hos en specialskole på Sydsjælland, siger han.

Midtjysk juletræsdyrker forsikrede

Sommerens tørke har fået juletræsdyrker Peter Sørensen til at vande alle sine træer – også salgstræerne. Han har aldrig oplevet noget tilsvarende. Vandingen ser han som en forsikring af sin produktion.

Tekst og fotos: Jens Mathiasen

- Det er helt ekstremt det her. Jeg har aldrig oplevet noget tilsvarende i alle de år, vi har arbejdet med juletræer, siger juletræsdyrker Peter Sørensen, Rødkærsgade ved Viborg.

Det er midt i juli. Tørken er på sit højeste, og Peter Sørensen viser rundt i sine otte hektar juletræer. Han tager fat i en af træernes grene

- Se, det er som om, at nålene drejer sig og vender den hvide bagside opad. Jeg tror, det er på grund af tørken, men jeg ved det faktisk ikke med sikkerhed, siger han.

Længere ude i kulturen på uvandet jord er der andre træer, der er begyndt at tabe nåle længst inde ved stammen.

- Min vurdering er også her, at det er på grund af vandmangel. Desværre er der hverken erfaringer eller håndfast viden om træernes reaktion på tørken. For tørken i år er jo ekstrem og helt uden sidestykke, siger han.

Vanding med ældre anlæg

Peter Sørensen vil hellere forsikre sig end at risikere at miste sine træer. Derfor fandt han i juli måned sit gamle vandingsanlæg frem fra gemmerne.

- Vi har heldigvis opretholdt vores vandingstilladelse på ejendommen, selvom vi ikke har brugt den i årevis. I første omgang forsøgte vi at opstarte vores gamle Fæsteholt-maskine, som har stået ubrugt i massevis af år. Men den gav op efter bare et par dage i drift, forklarer han.

I stedet fandt juletræsdyrkeren sit endnu ældre vandingsanlæg frem. Det er et anlæg, som han i sin tid overtog fra sin far.

- For mere end tyve år siden dyrkede vi korn her på ejendommen. Dengang vandede vi markerne med aluminiumsrør

og spinklere. Det er et gammelt anlæg, men aluminiumsrørene er stadig friske og anlægget var ret nemt at sætte i drift, siger han og tilføjer, at han aldrig havde troet, at det anlæg skulle i brug igen.

- Men selv pumperne kørte uden problemer efter tolv års stilstand. Det er jeg vældig imponeret over, siger Peter Sørensen.

Det gamle anlæg har vandet træerne i sommernætterne med 25-30 kubikmeter vand i timen.

Forsikring imod tørke

Peter Sørensen har ikke regnet nøjagtigt på, hvad vandingen koster. Men han er ikke i tvivl om, at det er den rigtige beslutning.

- Det har kostet noget strøm til pumperne og noget arbejde. Men hvis vi mister vores træer på grund af tørke, så stopper hele vores produktion. Jeg ser derfor vandingen som en forsikring af træerne. Jeg vil hellere forsikre mig, end at risikere at miste det hele, siger Peter Sørensen.

Vander 6,5 hektar

Aluminiumsrørene har ligget i hvert kørespor, og sprinklerne kan række 18 meter i stille vejr.

- Så det passer med, at vi kunne nå alle træer imellem sporene ved at vande på den her måde. Vi har 16 rækker træer imellem hvert kørespor, siger Peter Sørensen.

Rørene rækker til 6,5 hektar af de i alt otte hektar juletræer på ejendommen.

- Der er altså omkring halvanden hektar, som vi ikke kan vande. Når vi når længere hen på sæsonen, er jeg spændt på, om vi kan se forskel på de vandede og uvandede træer, siger Peter Sørensen. ➔

sine træer med vanding

← Juletræsdyrker Peter Sørensen har fundet sit gamle vandingsanlæg frem som en konsekvens af tørken. Rørene ligger i køresporene. I juli måned sendte anlægget hver nat 25-30 kubikmeter vand afsted i timen. Han har vandet alle sine juletræer – også salgstræerne.

↑ Nogle træer hos Peter Sørensen var i juli måned begyndt at tabe nålene længst inde ved stammen.

↑ På nogle træer er nålene begyndt at dreje sig, så den hvide bagside kommer frem og bliver synlig. Billedet er taget i midten af juli.

Peter Sørensen har gjort op med sig selv, at han hellere vil vande end at risikere at miste sine træer. – Jeg ser vandingen som en forsikring, siger han.

➤ Fortrøstningsfuld fagmand

Casper Pleidrup er skovfoged hos Skovdyrkerne Midt. Han vurderer at vanding kan være en god forsikring.

- Det er meget usædvanligt at vande nordmannsgran i etablerede kulturer. Men har man som Peter Sørensen haft mulighed for at vande, så er det en god forsikring, siger Casper Pleidrup, som er specialist i juletræsdyrkning.

Generelt er han fortrøstningsfuld, selvom tørken har været meget voldsom.

- I år har vi set skader i nyplantede kulturer, men overraskende nok ser de fleste kulturer stadig gode ud. Dog ser vi flere S-toppe, end normalt, siger skovfogeden.

Aldrig oplevet lignende sæson

Peter Sørensen har dyrket juletræer i 17 år. Han har aldrig oplevet en tilsvarende tør sæson.

- Allerede i midten af juli måned var der et vandunderskud på 100 millimeter i området ved Rødkærsgade. Siden dengang har det fortsat været meget tørt, siger han.

Peter Sørensen er 60 år og gift med Lone. Til dagligt har han fuldtidsarbejde ved Grundfos. Juletræsdyrkingen er bibeskæftigelse.

Han er medlem af Skovdyrkerne og bruger Skovdyrkerne til at palletere og afsætte træerne fra ejendommen.

Peter Sørensen klarer selv de øvrige opgaver og hyrer medarbejdere ind ved spidsbelastninger.

Juletræerne får flere S-toppe på grund af tørke

Topskudsregulering og voldsom tørke har skabt ekstra mange S-toppe på juletræerne, oplyser skovfoged.

Tekst og fotos Jens Mathiasen

Den tørre sæson udfordrer juletræsdyrkerne. Det tørre vejr har betydet, at kemisk topskudsregulering har skabt flere af de såkaldte S-toppe på træerne end normalt.

- Vi ser generelt flere S-toppe i år. Det er toppe, der ligner en proptrækker. Det er træernes reaktion på kemien i sammenhæng med tørken, som skaber problemerne, siger Casper Pleidrup, der er skovfoged ved Skovdyrkerforeningen Midt og specialist i juletræsdyrkning.

Hvor slemt det står til, er der endnu ikke helt overblik over.

- Det er vanskeligt at udtale sig konkret om omfanget endnu. Men vi ser desværre flere end normalt. Vi får først det fulde overblik senere på året, siger Casper Pleidrup.

Topskudsregulerede tre gange

En af de dyrkere, der oplever problemerne er Peter Sørensen ved Rødkærsgade.

- Varmen og tørken har helt afgjort betydet, at har set flere S-toppe, end vi plejer, siger han.

Hos Peter Sørensen har den ekstremt tørre og varme sæson også betydet, at man har topskudsreguleret mere end normalt.

- Helt usædvanligt har vi behandlet træerne tre gange i år med topskuds-

S-toppene på juletræer forekommer hyppigere i år på grund af den ekstreme tørke.

regulering. Træerne har udviklet sig langt mere end på en normal sæson, siger Peter Sørensen.

Risikerer lavere klassificering

Skovfoged Casper Pleidrup gør det klart, at der er mange kroner på spil for juletræsdyrkerne.

- Konsekvenserne af S-toppe afhænger af, hvor slemt det er. Hvis skaderne er alvorlige i salgstræer, så risikerer man, at træet bliver usælgeligt. Men hvis det kun er i mindre grad, så kan man være heldig, at træet kun falder en enkelt klasse, lyder det.

Det er knap så slemt, hvis det forekommer på træer, der først kommer til salg til næste sæson.

- Her vil skaderne komme ned under øverste grenkrans og derved vil det blive mere skjult, siger Casper Pleidrup.

Løvblandskov med iransk løn – *Acer velutinuma*.

Iranske frø til Danmark

Dansk skovbrug har en stor interesse i at få afprøvet plantemateriale fra det nordlige Iran. Derfor drog en lille gruppe skovfolk til Iran i vinters for at se skovene langs Det Kaspiske Hav og for at hente frø til Danmark. Men det skulle gå lidt anderledes end planlagt.

Af seniorkonsulent Per Hilbert og skovfoged H.C. Graversgaard

I februar måned i år drog en lille gruppe skovfolk til Iran for at se skovene langs Det Kaspiske Hav og for at hjembringe frø.

Dansk skovbrug har nemlig en stor interesse i at få afprøvet plantemateriale fra det nordlige Iran.

For imens istiderne i Europa har indskrænket de danske skoves genetik, så har de kaspiske skove udviklet sig uforstyrret i op mod to millioner år. Det betyder, at deres genetik er bredere. Skovene indeholder en række af vore hjemlige træarter som eksempelvis ask, bøg, eg, ahorn med flere.

Den bredere genetik kan vise sig at være af stor betydning for træernes evne til at tilpasse sig til de kommende tiders varmere klima – blandt andet med nye sygdomme og skadedyr.

Derfor ligger der en aftale imellem

Om projektet

- Der ligger en aftale imellem Københavns Universitet (IGN) og det iranske Research Institute for Forest and Rangeland om en række forsøg. I forsøgene afprøver man de iranske frø under danske forhold.
- Projektleder er professor Palle Madsen, Skovskolen i Nødebo.
- Hver art afprøves i ni provenienser på to steder i Danmark. Forsøgsarealerne vil i Danmark blive på i alt 24 hektar med 69.000 forsøgstræer plus hjælpetræer af poppel.
- Samtidig afprøves danske provenienser under iranske forhold.
- Projektet er finansieret af Villum-fonden med seks millioner kroner.

Københavns Universitet (IGN) og det iranske Research Institute for Forest and Rangeland om en række forsøg, hvor man afprøver de iranske frø under danske forhold.

Rejsen til Iran

Med på rejsen i februar var projektets leder Palle Madsen og tre skovfolk fra Skovdyrkerne. Det var Per Hilbert, H.C. Graversgaard og Mogens R. Brandt. Med på turen var også afdelingschef Morten Krogh fra HedeDanmarks Skovfrø samt skovfoged Erik Dalsgaard fra Naturstyrelsen i Himmerland.

Skovdyrkerens deltagere rejste for egen regning, og det bredt sammensatte hold gav skovdiskussionerne perspektiv. Det sikrede et godt humør på de lange busture.

Skovfoged H.C. Graversgaard ved en tarmvridrøn, som han prøvede at få med hjem.

På billedet ses en el - *Alnus sub-cordata*. Store dimensioner, store højder, flot form.

Hente og aflevere frø

Turen gik med fly til Irans hovedstad Teheran. Derefter fortsatte vi med minibus over Alborz-bjergene i 5.000 meters højde - og videre ned igen til og langs med Det Kaspiske Hav.

Hovedformålet med turen var dels at aflevere de danske frø, som iranerne skal bruge på deres forsøgsarealer samt at hente de 300 til 400 kilo frø, som iranerne havde indsamlet til de danske forsøg. Desuden en større mængde olden af den iranske eg (*Quercus castaneifolia*).

Vi besøgte blandt andet botanisk have og skovbrugsinstituttet i Teheran, frøcenteret og forsøgsstationen i Chamestan samt skovbevoksningerne to

Vist de eneste frø, vi fik med hjem. To agern af Quercus castaneifolia, som undertegnede havde i lommen. De er nu sået.

forskellige steder i 1500 meters højde.

Blandede løvskove

Skovene er blandede løvskove, som har udviklet sig naturligt gennem årtusinder.

Der er i alt 1,8 millioner hektar, hvoraf knap 200.000 anses for at være urørt urskov. Men også den del, hvor der har været drift, er ikke særligt stærkt påvirket.

Dels er skoven meget stor, dels har befolkningen omkring skoven været sparsom. Vi så ingen renafdrifter. Overalt er der tale om selektive indgreb.

Velkendte kampe

Vi fik fortalt, at man har fået den samme strid, som vi kender herhjemme. Naturbeskyttelsesorganisationerne og biologerne i Teheran ønsker slet ingen skovdrift. De ønsker hele skoven beskyttet. Det vil sige fredet for forstlig udnyttelse.

De to projektledere - professorerne Khosro Sagheb-Talebi og Palle Madsen ved indgangen til universitetets skovbrugs-afdeling. Over døren ayatollah Khomeini

Vi så de fleste steder, at de lokale udnyttede skoven til at sætte kreaturer »på græs«. Det er normalt i udviklingslande, når skoven ingen anden værdi har for dem.

Konsekvensen er også her, at der ingen opvækst er til at forynge skoven, selv om der var masser af selvsåning. Så fredningen bevarer formentlig de gamle træer - men sikrer ikke selve skovens bevarelse.

Hjemturen med frø

De frø, vi skulle have med hjem, blev pakket i 12 store kufferter. Men i lufthavnens security fik vi os dog en overraskelse.

Vi fik ikke lov at tage frøene med ud af landet.

Vores iranske vært, professor Khosro Sagheb-Talebi, havde medbragt papirer på aftalen mellem Danmark og Iran. Men toldkontrollørerne mente, at der manglede de rette udførelsespapirer med de rette stempler.

Så vi måtte rejse hjem uden vores frø, som blev kørt tilbage i universitetets kølehuse.

Kæmper for frøene

I skrivende stund har professor Khosro endelig opnået tilladelse til at sende frøet til Danmark, så forskningsprojektet kan fortsætte.

Men tilladelsen kom desværre for sent til at Acer- og ege-frøet, som var indsamlet i 2017, kunne reddes.

Ask og el kunne dog tørres, og har det godt. Derfor skal der udføres en ny indsamling af de to mistede arter samt de manglende arter.

Palle Madsen er fortrøstningsfuld.

Moskeen på Teheran Universitet

Arter i projektet

Det er planen at afprøve følgende arter:

- Bøg (*Fagus sylvatica* ss. *Orientalis*),
- eg (*Quercus castaneifolia*),
- Ask (*Fraxinus excelsior*),
- Iransk løn (ligner ahorn, *Acer velutinum*),
- Tyrkisk løn (*Acer cappadocicum*),
- Storbladet lind (*Tilia platyphyllos*),
- Avnbøg (*Carpinus betulus*),
- Fuglekirsebær (*Prunus avium*)
- Tarmvridrøn (*Sorbus torminalis*).

Derudover var taks (*Taxus baccata*) på programmet, men de iranske myndigheder har siden oplyst, at det ikke kan tillades, da arten nyder særlig beskyttelse i Iran.

Passagen over Alborz bjergene